

Fazilə NƏBİYEVA

AMK-nın “Milli musiqi alətlərinin təkmilləşdirilməsi”
elmi-tədqiqat laboratoriyasının baş elmi işçisi,
sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru
E-mail: nebiyeva.fazile@mail.ru

TANINMIŞ VIOLİNOÇU ARİF MANAFLININ AZƏRBAYCAN VƏ TÜRKİYƏ MUSIQİ MƏDƏNİYYƏTİNİN İNKİŞAFINDA ROLU

***Xülasə:** Məqalədə tanınmış violin ifaçısı Arif Manaflının Azərbaycan və Türkiyə musiqi mədəniyyətinin inkişafındakı rolundan bəhs edilir. Onun həyat yoluna dair əsas məqamlara nəzər yetirilir, yaradıcılıq portretinin fərdi üslub cizgiləri sadəlanır. Müəllif oxucuların diqqətini virtuoz musiqiçinin iki istiqamətdə inkişaf etdirilən ifaçılıq fəaliyyətinə yönəldir. A.Manaflının gənc violinoçular nəslinin tərbiyəsində müstəsna əhəmiyyətini qeyd edir. Həmçinin, istedadlı ifaçının Türkiyə Cümhuriyyətində Azərbaycan bəstəkarlarının yaradıcılıq irsi ilə yanaşı xalq musiqisi nümunələrinin də təbliğində rolunu ön plana çəkir.*

***Açar sözlər:** A.Manaflı, virtuoz violinoçu, sənətkarın yaradıcılıq portreti, fərdi ifaçılıq üslubu, Azərbaycan bəstəkarları*

Sənətkar portretinin fərdi yaradıcılıq cizgiləri

Ziddiyyətli proseslərin baş verdiyi, mənəvi dəyərlərin sürətlə aşındığı bir dövrdə sənətinə sədaqətlə xidmət edən, daxili paklığını və nəcibliyini qoruyan şəxsiyyətlərimizin varlığı sonsuz iftixar hissi doğurur. Onlardan biri də özündə zəngin bilik və ifaçılıq təcrübəsini birləşdirən, ifaçı kadrların hazırlanmasında xüsusi rolu və böyük zəhməti olan maarifpərvər ziyalımız, tanınmış violin ifaçısı Arif Manaflıdır. O, musiqi mədəniyyətimizin qabaqcıl və sanballı simalarından biri kimi böyük istedadı və zəhmətsevərliyi ilə seçilir. A.Manaflı illər boyu enişli-yoxuşlu həyat yolunun bütün mərhələlərində musiqinin vurğunu olaraq sənətinin çətinliklərinə tab gətirən və daim sadıq qalan Azərbaycan mədəniyyətinin görkəmli nümayəndələrindəndir. Bu nadir istedadlı şəxsiyyətin qəlblərə süzülən böyük təsir gücünə malik özünəməxsus ifası dinləyicilərin diqqətini hələ məktəbli olduğu illərdən cəlb edib. Sonralar isə musiqi ictimaiyyəti və bütün musiqi-sevərlər tərəfindən alqışlarla qəbul olunub.

Bəs A.Manaflının məhsuldar fəaliyyətinin və yaradıcılıq uğurlarının əsasında nə dayanıb? Ailə köklərindən gələn musiqi ənənələrinə sıx bağlılıq, ifaçılıqda öz yolunu tapmaq uğrunda axtarış yangısı, əzmlə çalışmaq həvəsi, illər boyu davam edən saysız-hesabsız gərgin məşqlər, dünya musiqisi ilə yanaşı xalq incəsənəti xəzinəsinə müraciəti və s. onun peşəkarlığa aparan yolda sənətkar portretini səciyyələndirən amillərin hələ tam olmayan siyahısıdır. Bütün bunlar

onun sənətkarlığının başlıca qayəsini təşkil edir. Musiqi fikrini çox uğurla dinləyicilərə ötürən, böyük yaradıcılıq potensialına və dərin zəkaya malik olan A. Manaflının ifasında sirli cazibə qüvvəsi hökm sürür. Ustad sənətkarın saysız-hesabsız müvəffəqiyyətinin əsrarı obrazları təxəyyülündə canlandıraraq daxili aləmində yaşatmasında, onları özünəməxsus təfsirdə təqdim etməsində, alətin səs imkanlarından fərdi şəkildə istifadədə və rəngarəng musiqi çalarlarının çox parlaq tərzdə inikasındadır. Bütün bunların vəhdəti A. Manaflının sənətdə bənzərsiz fərdi simasını formalaşdıran cəhətlərdir.

Son dərəcə ilhamlı musiqiçi ruhuna malik olan, emosional ifaçılıq coşğunluğu ilə seçilən, öz yaradıcılığına həmişə yüksək tələbkarlıqla yanaşan, pedaqoji fəaliyyətini ifaçılığı ilə ustalıqla uzlaşdırmağa nail ola bilən tanınmış violinoçunun fərdi simasının xüsusiyyətləri onun yaradıcı surətinin əsas cizgilərində cəmləşib. Musiqçinin cilalayaraq ifa etdiyi hər bir əsər cəzbedici təqdimatı, fərdi səsləndirmə üslubu və melodik dilinin zənginliyi ilə dinləyicilərdə onun sənətkarlığı haqqında yüksək fikir formalaşdırır. Arif bəyin yaradıcılığının üstün keyfiyyətləri sadalananlarla bitmir. Onun violononun kövrək simlərinə xəfifcə düzdüyü narın səslər, sanki zərif ipək saplar kimi ilmə-ilmə toxunaraq dinləyicilərin ürək tellərinə hörülür. Beləliklə də böyük sənətkar özünəməxsus ifaçılığı ilə kö-nüllər arasında səs toxumaları vasitəsilə körpü yaratmağa müvəffəq olur.

A. Manaflının fərdi təbiəti kimi yaradıcılıq palitrası da zəngin və maraqlıdır. Onun çoxsaylı konsert proqramına Azərbaycanla yanaşı xarici ölkə bəstəkarlarının əsərləri daxildir. İstedadlı violinoçu Q. Qarayevin skripka ilə fortepiano üçün sonatasını [9; 10], “Don Kixot” simfonik qravürlərindən Aldonsanın ölümünü [14], “İldırımly yollarla” baletindən rəqsi [13], “Yeddi gözəl” baletindən valsı [11; 12], F. Əmirovun “Muğam poema”sını, həmçinin “Min bir gecə” baletindən Məhəbbət rəqsini [15], C. Cahangirovun skripka ilə simfonik orkestr üçün konsertini, T. Quliyevin sonatasını böyük məharətlə səsləndirib. Virtuoz ifaçıya müraciət edən yaradıcı şəxsiyyətlərimizin sayı kifayət qədər geniş olub. O, X. Mirzəzadənin, A. Rzayevin, İ. Mirzəyevin və A. Əzimovun da sonatasını uğurla ifa edib. Tanınmış musiqiçi A. Məlikovun baletlərindən bəzi nömrələri, həmçinin S. Ələsgərovun sırf onun ifası üçün tərtib etdiyi “Bayatı-şiraz” məqamı əsasında birləşdirdiyi ayrı-ayrı operettalarından müxtəlif fraqmentləri pianoçu T. Şəmsiyevlə birlikdə səsləndirməklə dinləyicilərin rəğbətini qazanıb.

Bütün bunlarla yanaşı A. Manaflının yaradıcılıq bioqrafiyasında elə nümunələr də vardır ki, onun ifası üçün nəzərdə tutularaq yazılmışdır. Musiqi tarixindən bildiyimiz kimi, müxtəlif janrların yaradılmasında bəstəkarlarla yanaşı yüksək səviyyəli ifaçıların rolu danılmazdır. A. Rzayevin, A. Əlizadənin, S. İbrahimovanın, L. Vaynşteynin, İ. Mirzəyevin istedadlı violinoçunun ifasını nəzərə alaraq qələmə aldıkları əsərlərini bura aid etmək mümkündür. A. Əlizadənin violin və piano üçün “Portret”i (1987) və violin ilə orkestr üçün konserti (1990) məhz onun təfsirində nailiyyət qazanıb. “Portret” əsəri virtuoz sənətkar tərəfindən

Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqındakı tədbirdə T.Şəmsiyevlə birlikdə təqdim edilib. Digər əsər ilk dəfə olaraq 1990-cı ildə Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasında Bəstəkarlar İttifaqının plenum konsertində Y.Adıgözəlovun dirijorluğu ilə səsləndirilib. Gənc violinoçu plenum tədbirlərinin davam etdiyi bir həftə ərzində S.İbrahimovanın skripka və simli orkestr üçün musiqi (1990) əsərini və L.Vaynşteynin skripka ilə orkestr üçün konsertini (1989) R.Məlikaslanovun dirijorluğu ilə böyük müvəffəqiyyətlə ifa edib. Həmin konsertlərdə A.Manaflının Ü.Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Simfonik orkestri, Azərbaycan Televiziyası və Radiosunun Niyazi adına Simfonik Orkestri və Q.Qarayev adına Azərbaycan Dövlət Kamera Orkestri ilə olan uğurlu çıxışları Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının katibi tərəfindən onun fəxri adla təltif olunması ilə nəticələnib. A.Əlizadənin Arif bəyin və Rəna İsmayılovanın birgə ifası üçün bəstələdiyi violin və orqan üçün “Dialoq” (1991) əsəri isə Kamera və Orqan Musiqisi Zalıının yeni açılış konsertində musiqi ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırılıb.

1997-ci il. İzmir Dövlət Simfonik Orkestri tərəfindən dirijor Ender Sakpınarın idarəsi ilə Arif Manaflının ifasında Azər Rzayevin əsəri səslənərkən

S.İbrahimovanın süitası (1986) [22], İ.Mirzəyevin A.Manaflının təklifi ilə sonralar violin və fortepiano üçün sonatası (2000) əsasında yaratdığı Türkiyədə ilk dəfə olaraq 2004-cü ildə onun ifasında səslənən violin və simfonik orkestr üçün konserti [27], A.Rzayevin sonatası (1961) [26], skripka ilə simfonik orkestr üçün I konserti (1964) [25] və 1987-ci ildə maestro R.Abdullayevin idarəsi ilə Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının plenumunda ifa olunan violin, viola və simfonik orkestr üçün konserti (1990), həmçinin başqa bəstəkarların əsərləri tanınmış musiqçinin təfsirində böyük nailiyyət qazanıb. Qeyd olunmalıdır ki, A.Rzayevin skrip-

ka ilə simfonik orkestr üçün I konsertini A.Manafli 1987-2005-ci illər ərzində Türkiyə Cümhuriyyətində 17 dəfə ifa edib. Əsərin onun təfsirində sonuncu səslənməsi Tekfen Filarmonik simfonik orkestri ilə bircə olub. A.Manaflinın bildirdiyinə görə o, bu konserti hər dəfə sanki öz əsəri kimi duyaraq dinləyicilərə çatdırıb.

Virtuoz sənətkar Azərbaycan bəstəkarlarının əsərlərinin ilk uğurlu ifaçısı kimi də musiqi tariximizdə iz qoyub. Demək olar ki, o illərdə violin üçün yazılmış, lakin A.Manafli tərəfindən konsertlərdə səsləndirilməyən əsərlər olmayıb. Həmin dövrdə yeni yaranmış sənət nümunələri ilk dəfə məhz onun ifasında musiqiseverlərə təqdim edilib. O, T.Quliyevin sonatasının ilk ifaçısı olub. Bənzərsiz musiqiçi A.Əzimovun violin və fortepiano üçün sonatasını (1968) 1988-ci ildə Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının kiçik salonunda müvəffəqiyyətlə ifa edib. Dinləyicilər ilk dəfə İ.Mirzəyevin violin və simfonik orkestr üçün konsertini (2005) onun təfsirində tanıyıblar. Beləliklə də A.Manafli Azərbaycan violin ifaçılığı sənətində öz üslubu ilə seçilməyə başlayıb. Təcrübəli ifaçı keçmişə boylanıb yaradıcılıqla zəngin olan ömür kitabından bəzi səhifələri vərəqləyərkən İ.Mirzəyevin violin və simfonik orkestr üçün konsertinin onun ifaçılığının tam yetkin dövrünə təsadüf etdiyini vurğulayır. Həmin əsərin Q.Qarayevin yaradıcılıq incilərindən sonra fəlsəfi ideya baxımından yüksəkdə dayandığı düşüncəsini dilə gətirir.

Yaradıcılıq yolu daim nailiyyətlərlə zəngin olan peşəkar musiqçinin konsert proqramına təkə Azərbaycanın tanınmış simalarının deyil, həm də xarici ölkə bəstəkarlarının və cüzi sayda qardaş türk xalqının nümayəndələrinin əsərləri daxildir [54; 55]. A.Manafli xalq musiqisi nümunələrinə müraciətdə fərqli yanaşma nümayiş etdirməsi ilə də fərqlənir. O, təkə Azərbaycan bəstəkarlarının yaradıcılıq irsinin deyil, eyni zamanda şifahi ənənəli peşəkar musiqi incələrinin də Türkiyə Cümhuriyyətində gözəl təbliğatçısıdır. İfaçının “Rast”, “Şur”, “Bayatı-şiraz” [25] muğamlarını və bəzi xalq mahnılarımızı [35; 65] dost ölkədəki konsertlərdə dinləyənlər bunun əyani şahidi olublar.

Gələcək nəsillərə ötürülən mənəvi miras

A.Manaflinın başlıca fəaliyyət istiqamətlərindən biri də müəllimliklə bağlıdır. 1985-ci ildən indiki Ü.Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasında əvvəlcə konsertmeyster, sonralar isə

Arif Manafli tələbəsi Niyazi Şenyaylaq ilə məzuniyyət gecəsində

pedaqoji fəaliyyətə (1988) başlayan istedadlı violinoçu bu işini 1993-cü ildən etibarən Trakya Universitetində və Dokuz Eylül Universitetinin, İzmir Dövlət Konservatoriyasının musiqi bölməsində (1995) davam etdirib. O, yaradıcılıqla yanaşı istedadlı musiqiçilər nəslinin tərbiyəsi ilə yaxından məşğul olub. Peşəsinin sirlərini böyük həvəslə qardaş ölkənin gənclərinə aşılaraq bənzərsiz sənətkar pedaqoji fəaliyyətə başladığı ilk gündən etibarən violinoçu olmaq istəyənlərə musiqi dünyasının sehrli qapılarını açıb. Öz biliyini və sənət təcrübəsini həmişə çalışdığı ali məktəblərin tələbələri arasında böyük səxavətlə paylaşmış. Onun təcrübəli pedaqoq kimi dost respublikanın 50-dən artıq peşəkar violin ifaçısının yetişdirilməsində əhəmiyyətli rolu var. Ustad sənətkarın sayca 31 yetirməsi hazırda Türkiyədəki aparıcı musiqi kollektivlərində çalışırlar. Onların sırasında S.Kartal, G.Özlem, E.Acar, G.Mamaç, A.Ayvazoglu, E.Bozkurt, A.Düzenoğlu və başqalarının adını çəkmək olar. Həmin gənclər də öz növbəsində müəllimlərdən əxz etdikləri sənətin bütün incəliklərini mənəvi miras kimi yeni nəslə ötürürlər. Bu isə Arif bəyin harada yaşamasından və fəaliyyət göstərməsindən asılı olmayaraq həmişə yüksək amal uğrunda çalışmasından və yetirmələrinə də bütün bunları aşılamasından xəbər verir.

Sərhədlər aşan konsert ifaçılığı

Erkən yaradıcılığı Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin məhsuldar dövrünə təsadüf edən A.Manaflı 1985-1993-cü illərdə Bakıda N.Rzayevin, R.Abdullayevin, R.Məlikaslanovun, Y.Adıgözəlovun və İ.Hacıyevin idarəsi ilə geniş və rəngarəng proqramla konsertlər verib. Həmin dövrdə violin üçün yazılmış Azərbaycan bəstəkarlarının yeni musiqi əsərləri ilk dəfə məhz onun təqdimatında tanınıb. Peşəkar violinoçu Rusiyada təhsilini başa vurub vətənə qayıtdıqdan sonra barokko dövrünün bəstəkarlarının – C.Tartininin, A.Korellinin, A.Vivaldininin yaradıcılıq nümunələrini ifa edib. Gənc solist kimi fəaliyyət göstərdiyi dövrdə isə N.Paqanininin, F.Mendelsonun, P.İ.Çaykovskinin, İ.Bramsın konsertlərini, T.Albinoninin [16], P.Sarasatenin [17], İ.S.Baxın [18; 19], F.Kreyslerin [20], Q.Ven-yavskinin [21], K.S.Sansın [23], həmçinin XX əsr bəstəkarlarının – D.Şostakoviçin, S.Prokofyevin, Y.Sibeliusun [24] musiqi incilərini məharətlə paytaxt tamaşaçılarına çatdırıb. A.Manaflı təkcə azərbaycanlı dirijorlar ilə deyil, sonralar N.Özgüç, E.Parlat, O.Şallıel, E.Sakpınar, T.Taviş, E.G.Yaşlıçam, N.Bayramoğulları, M.Pijarovski, C.Beyli kimi musiqiçilərlə də eyni səhnədə çıxış edib. Görkəmli musiqiçi bir çox pianoçularla yaradıcılıq təmasında olub. Onun ayrı-ayrı illərdə F.Bədəlbəyli, T.Şəmsiyev, M.Quliyev, Z.Quliyeva, Ç.Sadıxov, F.Adıgözəlzadə, S.Aşumova, T.Dombik, A.Bakır, A.Gedikli, A.Mekaev [47] ilə birgə iştirakı alqışlarla qarşılanıb. Gilavar və xəzri mehli doğma Bakısından uzaqda yaşamasına baxmayaraq qəlbi həmişə vətən eşqilə döyünən A.Manaflının konsert fəaliyyətinin yayılma arealı kifayət qədər geniş olub. Xoş sorağı Azərbaycanın hüdudlarından çox-çox kənardakı nüfuzlu konsert zallarından gələn tanınmış violinoçu əldə etdiyi uğurları ilə həm türk qardaşlarımızı, eyni zamanda

həmvətənlərimizi də hər zaman qürurlandırır. O, Avropa, Asiya və Ərəb ölkələrinə uğurlu yaradıcılıq səfərlərinə yollanıb. Dünyanın 36 ölkəsində – *Türkiyədə, Rusiyada, Ukraynada, Gürcüstanda, Yaponiyada, İngiltərədə, İspaniyada, Fransada, Almaniyada, Rumıniyada, Tunisdə, Qazaxıstanda, Qırğızıstanda, Özbəkistanda* və s. konsertlərdə çıxış edib. Onun Türkiyənin Tekfen və Borusan kimi nüfuzlu simfonik orkestrləri ilə xarici ölkələrdəki konsertlərdə birgə iştirakı yaradıcılığının əsas tərkib hissələrindən birini təşkil edir. A.Manafının ifaçılıq fəaliyyəti həmişə iki istiqamətdə davam olunub. Tanınmış musiqçinin 1998-1999-cu illərdə Fransada və Almaniyada solo konsertlərinin təşkili onun eyni zamanda solist kimi də fəaliyyətini uğurla davam etdirdiyini göstərir. Ustad sənətkar 2013-cü ildə Türkiyədə təşkil olunan Bodrum Bələdiyyəsi kamera orkestri ilə [30; 31; 32; 33; 34; 35; 36] birlikdə bir neçə ay müddətində hazırda yaşadığı ölkənin müxtəlif bölgələrində konsertlərdə dəfələrlə fəxri qonaq kimi iştirak edib. A.Manafı həmin kollektivlə çalışdığı dövrdə də Azərbaycan xalq musiqisindən ibarət bəzi nümunələri dinləyicilərə çatdırmağa müvəffəq olub.

*İzmir, 13 aprel 2010-cu il. Arif Manafı pianoçu
Aleksandr Mekaevlə birlikdə səhnədə*

Musiqi aləminə “Şahirli səslər”lə başlanan səyahət

A.Manafı dekabrın 2-də 1957-ci ildə Bakı şəhərində ziyalı ailəsində – tanınmış klarnet ifaçısı Kamal Manafının ocağında dünyaya göz açıb və beləliklə də lap erkən yaşlarından incəsənətlə sıx təmasda pərvəriş tapıb. Evlərində tez-tez musiqi sədaları eşidən gələcəyin böyük sənətkarı Arifə, atasının gözəl ifaçılıq istedadı sirayət edib. O, Bakının mərkəzi küçələrindən birində yerləşən və qonşuluğunda bir sıra tanınmış ziyalı ailələrin, incəsənət xadimlərinin yaşadığı evlərini

indi də çox yaxşı xatırlayır. A.Manaflı görkəmli sənət xadimlərinin əhatəsində böyüyüb. Musiqiyə beş yaşında ikən tamaşa etdiyi zaman “Şehirli səslər” adlı cizgi filmində eşitdiyi violinin səs tembrilə bağlanan və bütün ömrü boyu bu alətin güclü cazibəsindən xilas ola bilməyən A.Manaflı elə uşaqlıqdan öz sənət yolunu müəyyən edib. O, Bülbül adına Orta İxtisas Musiqi Məktəbinin simli alətlər şöbəsindən məzun olduqdan sonra (1976) Ü.Hacıbəyov adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına (hazırkı Ü.Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyası: F.N.) professor T.Ataşiyevin sinfinə qəbul olunub. Lakin sonradan təhsilini P.İ.Çaykovski adına Moskva Dövlət Konservatoriyasında (1976-1981) professor D.M.Sıqanovun rəhbərliyi ilə davam etdirib. A.Manaflı ifaçılıq səviyyəsini təkmilləşdirmək, bu sənətin sirlərinə dərinlən yiyələnmək məqsədilə 1983-cü ildə N.A.Rimski-Korsakov adına Leninqrad Dövlət Konservatoriyasına (hazırkı Sankt-Peterburq Konservatoriyası: F.N) professor B.L.Çutnikovun sinfinə aspiranturaya daxil olub. O illərdə klassik və həmin dövrün bəstəkarlarının mürəkkəb əsərlərini səsləndirib. Aspiranturayı bitirdikdən sonra (1985) vətənə qayıdan gənc ifaçı M.Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasında solo konsert proqramı ilə çıxış edib. Daha sonra dağstanlı dirijor P.Yadixın idarəsilə Ü.Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Simfonik Orkestrinin müşayiəti ilə İ.Bramsin məşhur violin konserti onun təfsirində dinləyicilərə çatdırılıb [1]. A.Manaflı əmək fəaliyyətinə 1985-ci ildə M.Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının solisti kimi başlayıb. 1988-1993-cü illərdə Üzeyir sənət ocağında müəllim kimi işini uğurla davam etdirən və müstəqil yaradıcılıq yoluna qədəm basan peşəkar musiqiçi zəngin violin ifaçılığı ənənələrinə marağını daha da dərinləşdirib. Sənətində püxtələşmiş gənc solistin erkən yaradıcılığı Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin məhsuldar dövrünə təsadüf edib. Bakıya qayıtdıqdan sonra fəal ifaçılıq həyatını davam etdirən Arif bəy vətəninə çoxsaylı və rəngarəng məzmunlu proqramla konsertlər verməyə başlayıb. Müxtəlif tədbirlərdə geniş dinləyici kütləsi qarşısında, televiziya ekranlarında və radio verilişlərində tez-tez maraqlı çıxışları ilə diqqəti cəlb edib. Beləliklə də ifa etdiyi əsərlərin çox hissəsi Azərbaycan Televiziya və Radiosunun fonduna daxil olunub. F.Bədəlbəyli ilə birlikdə səsləndirdiyi Q.Qarayevin və A.Rzayevin [26] sonataları 1991-ci ildə “Melodiya” firması tərəfindən vala yazılaraq musiqisevərlərin ixtiyarına verilib. Həmin əsərlər A.Manaflının təşəbbüsü ilə 2017-ci ildə Türkiyədə CD diskə köçürülərək yenidən dinləyicilərin qəlbinə yol tapıb. 2017-ci ildə isə onun və fortepianoda İ.Mirzəyevin ifasında türk bəstəkarı A.Özdenin 14 pyesinin

toplandığı “Söz bitdi” CD musiqi albomu [56] nəfis tərtibatda işıq üzü görüb.
Ulu öndər Heydər Əliyevlə təmas

*İzmir, 1997-ci il. Soldan sağa:
Arif Manaflı, Fətih İdiman (rektor), Heydər Əliyev və başqaları*

A.Manaflı öz dövrünün cəsarətli və istedadlı nümayəndələrindən biri kimi vaxtı ilə sənət meydanına atılan gənclərdən olub. Məlumdur ki, ulu öndər H.Əliyev istedadlı insanları dəstəkləyir və onların fəaliyyətini daim diqqət mərkəzində saxlayırdı. Gənc violinoçu A.Manaflı da onlardan biri idi. O, tanınmış dövlət xadimini həmişə böyük ehtiram və sevgi ilə yada salır, onunla görüşlərini və həmin dövrkü ovqatı gözəl duyğularla xatırlayır. İstedadlı violinoçu valideynləri, müəllimləri, əsərlərini ifa etdiyi bəstəkarlar və başqa yaradıcı şəxslər ilə yanaşı Heydər babanın da əməyini dəyərləndirir. Böyük siyasətçini dərin minnətdarlıq duyğusu ilə yad edən tanınmış musiqiçi Rusiyada təhsil aldığı illərdə M.Qorki adına “Moskva İncəsənət Akademik Teatrı”nda təşkil edilən təxminən yüzlərlə azərbaycanlının iştirak etdiyi iclasda onun məruzəsini dinləyənlərdən biri olduğunu söyləyir, özünü H.Əliyevin tələbəsi hesab edir. Ulu öndərlə olan ilk görüşdə tanınmış siyasətçinin Rusiyada oxuyan gənclərə xitabən “..... təhsildə yüksək nailiyyətlər qazanın və vətənə geri dönün. Siz Azərbaycana lazımsınız” tövsiyəsini yada salır. A.Manaflı xaricdə təhsil almasında Heydər babanın rolunu önə çəkir. Tale elə gətirib ki, 1990-cı illərin əvvəlində Türkiyədə yaradıcılıq fəaliyyətinə yenidən başladığı dövrdə gözəl sənətkarımıza İzmirdə güclü siyasi liderimizlə ikinci dəfə görüşmək nəsb olub. H.Əliyevin 7 may 1997-ci ildə “Dokuz Eylül Universiteti”nin Fəxri Doktoru kimi təltif edilmə mərasimində onun şərəfinə təşkil olunan tədbirdə pianoçu

A.Bakırla birlikdə kiçik konsert proqramında Q.Qarayevin, F.Əmirovun, A.Məlikovun, A.A.Sayqunun əsərlərini səsləndirib. Universitetin rektoru F.İdi- man tərəfindən ulu öndərə Azərbaycandan təşrif buyurmuş istedadlı, çalışqan və gənc musiqiçi kimi təqdim olunan A.Manaflı konsertdən sonra H.Əliyevin təbrikini və xoş sözlərini dinləyib. Tanınmış violinoçu Heydər babanın ona uğur- lar arzuladığını və İzmirdə yaradıcılıq fəaliyyətini davam etdirməsi təşəbbüsünü dəstəklədiyini söyləyir.

İstanbul, 17 noyabr 1999-cu il. İstanbul Boğaz Universitetinin Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının Zirvə görüşündən xatirə fotosu. Heydər Əliyev (ön sırada ortada) və Arif Manaflı (arxa sırada soldan birinci) digər dövlətlərin siyasət və incəsənət xadimləri ilə birlikdə

Növbəti görüş isə 17 noyabr 1999-cu ildə İstanbulda Bosfor boğazında, Osmanlı İmperiyasından qalma Çıraqlar sarayında keçirilən Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının Zirvə görüşündən sonrakı möhtəşəm tədbirdə olub. Türkiyə, Rusiya, Özbəkistan, Rumıniya, Moldova, Bolqarıstan, Ukrayna və digər ölkələrin dövlət başçıları ilə birlikdə incəsənət nümayəndələrinin iştirak etdiyi yığıncaqda ölkəmizi A.Manaflı ilə birlikdə mərhum kamança ifaçısı Ə.Vəzirov təmsil edib. Arif bəy kamera orkestrinin konsertindən sonra H.Əliyev ilə növbəti dəfə görüşüb. Uzun illər ötsə də virtuoz musiqiçi həmin günləri işıqlı xatirələrlə yada salır. Sözsüz ki, bütün bunlar ustad sənətkarın hafizəsində dərin iz buraxıb, ona mənəvi baxımdan dayaq olub və həmişə yaradıcılıq stimulu bəxş edib. Ümumiyyətlə, A.Manaflı onun şəxsiyyət kimi formalaşmasında babasından və atasından sonra iki nəfərin əhəmiyyətli rolunu qeyd edir. O, keçmişə baxanda güclü si-

yasi liderimiz H.Əliyevlə yanaşı əsərlərini ifa etdiyi unudulmaz bəstəkar A.Əlizadənin musiqisinin və böyük şəxsiyyətinin ona dərin təsir göstərdiyini vurğulayır. Onun əsərləri ilə kim olduğunu dərk etdiyini, musiqiçi kimi hansı səviyyədə formalaşdığını və yaradıcılıqda öz cıdırı ilə irəli getdiyini düşünür.

A.Manafli 65 illik həyat yolu boyunca çox məhsuldar və mənalı ömür yaşayıb. O, sələfləri kimi üzərinə götürdüyü məsuliyyətli vəzifəni ləyaqətlə daşıyıb. Sənətin yüksək pillələrinə daim cəsarətli addımlarla irəliləyib. Bənzərsiz musiqiçi mədəniyyətimizə verdiyi zəngin töhfələrə görə 1990-cı ildə mükafata layiq görülmüş, sonradan isə Azərbaycanın Əməkdar artisti fəxri adı (1991) ilə təltif edilib [4]. Bütün bunlar ustad sənətkarın Azərbaycan incəsənəti sahəsində yüksək xidmətlərinin təcəssümüdür. Tanınmış violinoçu qardaş ölkənin də musiqi mədəniyyətinin inkişafına çox fayda verib. Arif bəy respublikamızdan kənarında musiqimizin təbliği üçün əzmlə çalışıb. Bütün konsertlərdə və afişalarda Azərbaycanın Əməkdar artisti kimi təqdim olunub. A.Manaflinin yaradıcılığını araşdırarkən onun iştirak etdiyi önəmli mədəniyyət hadisələrini və konsertləri əks etdirən afişalara, proqramlara, qəzet məqalələrinə və s. nəzər yetirərkən, həmçinin tanınmış musiqiçinin təfsirində səslənən müxtəlif illərdə fərqli xarakterli ayrı-ayrı əsərləri dinləyərkən bənzərsiz sənətkarın dolğun, rəngarəng və maraqlı yaradıcılıq fəaliyyətinin özünü təsdiqinin şahidi oldum.

Ölkəmizin adını ləyaqətlə təmsil edən virtuoz musiqiçi təqdirəlayiq fəaliyyətilə həmkarları, dostları və tələbələri tərəfindən böyük nüfuz və sevgi qazanıb. Arif bəy bunlara ustad sənətkarlığı ilə yanaşı gözəl insani keyfiyyətlərilə də nail olub. Bu baxımdan onun dərin məzmunlu, mənalı həyatı və zəngin yaradıcılıq yolu çoxları üçün örnəkdir. Dəyərli həmvətənimiz ona bəxş olunan ömür yolunun yarım əsrdən çox səhifəsini şərəflə yaşayıb. Həyatın və yaradıcılığın enişli-yoxuşlu nahamar yolları onun məğrurluğundan və dürüstlüyündən heç nə qopara bilməyib. A.Manafli bu gün bütün ömrü boyu onun nailiyyətlərinin səbəbkarı olan və əldə etdiyi uğurlarına şahidlik edən violinə hərtərəfli xilaskarı kimi baxır. Harada və hansı səhnədə çıxış etməsindən asılı olmayaraq dinləyicilərin alqışlarını sənətinə və zəhmətinə verilən ən böyük mükafat kimi dəyərləndirir. Sevindirici haldır ki, qızı - tanınmış pianoçu Çinarə Manafli da valideynlərinin izi ilə inamlı və uğurlu addımlarla yola çıxıb. A.Manaflinin xələfi olan on üç yaşlı Çinarə artıq dünyanın 15 ölkəsində nüfuzlu beynəlxalq musiqi müsabiqələrində ilk yerlərin qalibi kimi təltif edilib. Türkiyədə “*pianonun altın çocuğu*” kimi tanınan istedadlı musiqiçi əldə etdiyi nailiyyətləri ilə müəllimlərini sevindirməklə yanaşı atasının da qürur mənbəyinə çevrilib. O, Manafliların ailə şəcərəsindən gələn gözəl musiqi ifaçılığının ən gənc nümayəndələrindən biri kimi bu gün də öz üzərində inamla çalışır, yeni konsertlərə və yarışmalara həvəslə hazırlaşır. Odur ki, gənc pianoçuya bu əzablı sənətin gərgin inkişaf yollarında müvəffəqiyyətlər daim yol yoldaşı olsun. Əlbəttə, Çinarəyə yaradıcı təxəyyüllü valideynlərinin təsiri böyükdür. Atası A.Manafli virtuoz violinoçu olmaqla bərabər, həm

də gözəl pianoçudur. O, F.Mendelsonun, İ.Bramsın və başqa bəstəkarların konsertlərini tədris prosesində tələbələrini fortepianoda özü müşayiət etmək üçün səsləndirir. Dərsdə yetirmələrinin ifasına nəzarətdən irəli gələn bu zərurət tanınmış musiqçinin çoxçalarlı istedadına işarədir. Bu baxımdan, Ç.Manaflının nailiyyətlərinin əsasında musiqiyə olan bağlılığı və zəhmətkeşliyi ilə yanaşı atasının da istedadının ona qan yaddaşı ilə ötürülməsi amili dayanır.

A.Manaflı yaradıcılıq həyatı boyunca Azərbaycan və Türkiyə musiqi mədəniyyətinin inkişafı üçün əzmlə çalışmış, özünəməxsus ifaçılığı ilə dünya musiqi xəzinəsinə töhfələr bəxş etmiş sənətkarlarımızdandır. Onun ifasındakı cazibə axınının seyrinə qapılaraq, nailiyyətlərinin sorağından böyük iftixar hissi keçirərək və yüksək fərdi sənətkarlıq, eləcə də insani keyfiyyətlərindən dərindən təsirlənərək düşüncələrimi hazırkı sətirlər vasitəsilə qələmə almağı, həmçinin sizin nəzərinizə çatdırmağı məqsəduyğun hesab etdim. Azərbaycan musiqisinin ön sıralarında dayanan dəyərli həmvətənimizin yaradıcılığına bundan sonra da gənc musiqiçilərin marağının daim artacağına inanır, ona möhkəm can sağlığı, könül xoşluğu, uzun ömür və gələcəkdə də həyat və yaradıcılıq sevinclərinin sayının çox olmasını arzulayıram.

ƏDƏBİYYAT:

1. Davud Qədimov. İtalyan skripkası çalacaqdır. / “Bakı” qəzeti, 29 aprel, 1986-cı il.
2. Скрипачи! Играйте! URL: <http://intoclassics.net/news/2017-11-14-44025>
3. Дискорафия. URL:<https://www.discogs.com/ru/artist/5014880-%D0%90%D1%80%D0%B8%D1%84-%D0%9C%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%84%D0%BB%D1%8B>
4. Azərbaycan Respublikasının əməkdar artistlərinin siyahısı. URL: https://az.wikipedia.org/wiki/Az%C9%99rbaycan_Respublikas%C4%B1n%C4%B1n_%C9%99m%C9%99kdar_artistl%C9%99rinin_siyah%C4%B1s%C4%B1
5. Fazilə Nəbiyeva. Şehirli səslərlə başlanan yaradıcılıq yolu. / www sherg.az URL:<https://sherg.az/medeniyyet/212463>
6. Fazilə Nəbiyeva. Musiqi karvanının yorulmaz sarvanı. / “525-ci qəzet”, s. 14. URL:<https://525.az/news/207843-musiqi-karvaninin-yorulmaz-sarvani>
7. Скрипач Манафлы с концертом в филармонии играет на скрипке Гварнери. URL:https://www.baku.ru/pht-view.php?nd=0&id=81764&gl=0&load_id=&v=1
8. Произведения азербайджанских композиторов прозвучали в Катаре. URL:<https://www.trend.az/life/interesting/1148238.html>
9. Кара Караев. Соната для скр. и ф-но. - 4. Fantasia. Andante URL: https://mp3.pm/song/82294777/Arif_Manafly_skr._Farhad_Badalbejli_fp._-_Kara_Karaev._Sonata_dlya_skr._i_f-no._-4._Fantasia._A/
10. Arif Manaflı Kara Karayev Sonat No 1 URL: <https://www.youtube.com/watch?v=XPx7P56P0Fw>
11. Afgan Salayev - Kara Karayev-Vals URL: https://www.youtube.com/watch?v=7yYO_ZeNIIA

12. Kara Karaev Violin: Arif Manaflı URL: <https://www.youtube.com/watch?v=XdGKNVQJdes>
13. Kara Karaev Violin: Arif Manaflı URL: <https://youtu.be/R7LCFxM7wW8>
14. Arif Manaflı - Aldonsa URL: <https://youtu.be/dzts96yuAHY>
15. Arif Manaflı Aşk Dansı Fikret Amirof URL: <https://www.youtube.com/watch?v=NKlcu-QuBgo>
16. T.Albinoni Adagio URL: <https://www.youtube.com/watch?v=XLYgTQAd22w>
17. P.Sarasate Zigeunerweisen Violin: Arif Manaflı URL: https://www.youtube.com/watch?v=_jAZSW7SJFw
18. J.S.Bach Air Violin: Arif Manaflı URL: <https://www.youtube.com/watch?v=cu8WHvN9xsg>
19. Afgan Salayev- J.S.Bach suite H-moll Trio URL: <https://www.youtube.com/watch?v=EkJkyYT4114>
20. F.Kreisler Prelude Violin: Arif Manaflı URL: <https://www.youtube.com/watch?v=wTkWf7iuGtK>
21. Arif Manaflı Wieniawski Polonaise No 1 in D URL: <https://www.youtube.com/watch?v=qSFGWu8FRy8>
22. Arif Manaflı -Sevda İbrahimova 'Suit' URL: <https://www.youtube.com/watch?v=I0Kh49DXLsc>
23. Saint Saens Havanaise URL: <https://www.youtube.com/watch?v=E7VqbfVUgrU>
24. Arif Manaflı Sibelius Nocturne Op 51 No 3 URL: https://www.youtube.com/watch?v=r4CmBwvaI_w
25. Arif Manaflı - Azer Rızayef Keman Konçertosu URL: <https://www.youtube.com/watch?v=fgiWrie54oo&t=5s>
26. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=fgiWrie54oo>
27. Azer Rzayev - Violin Sonata (I. Allegretto) URL: <https://www.youtube.com/watch?v=beqFMQfYm9Y&list=PLty9Datple1nlpnYmGerAnEPcGRuQc0GURL>
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=beqFMQfYm9Y>
28. Arif Manaflı - İlyas Mirzoyev Keman Konçertosu URL: <https://www.youtube.com/watch?v=WOhr3DXkB7w>
29. ARİF MANAFLI. URL: <https://debis.deu.edu.tr/akademiktr/index.php?cat=3&akod=19950540>
30. ADNAN SAYGUN'DA MÜZİK DOLU GÜNLER. URL: <https://www.izmir.bel.tr/tr/Haberler/adnan-saygunda-muzik-dolu-gunler/6225/156>
31. BODRUM BELEDİYESİ ODA ORKESTRASI'NIN MAYIS KONSERİ YAPILDI. URL: https://bodrum.bel.tr/haber_arsiv.php?id=4574/BODRUM_BELEDIYESI_ODA_ORKESTRASI_%E2%80%99NIN_MAYIS_KONSERİ_YAPILDI
32. Bodrum Belediyesi Klasik Müzik Topluluğu İlk Konserini Verdi. URL: <https://www.mynet.com/bodrum-belediyesi-klasik-muzik-toplulugu-ilk-konserini-verdi-180101145025>
33. Bodrum'da Muhteşem Bir Müzik Şöleni. URL: <https://www.bodrumgundem.com/2013/11/10/bodrumda-muhtesem-bir-muzik-soleni/>

34. Bodrum Belediyesi Oda Orkestrasından 2. konser.
URL:<https://www.haberler.com/yerel/bodrum-belediyesi-oda-orkestrasi-ndan-2-konser-5403162-haberi/>
35. Bodrum'da Klasik Müzik Şöleni Başlıyor.
URL:<https://www.bodrumgundem.com/2013/11/06/bodrumda-klasik-muzik-soleni-basliyor/>
36. Bodrum'da Klasik Müzik Rüzgarı.
URL:<https://www.bodrumgundem.com/2013/12/17/bodrumda-klasik-muzik-ruzgari/>
37. Bodrum Belediyesi Oda Orkestrası
URL:<https://www.youtube.com/watch?v=075KdRGOhjE&t=1612s>
38. Azad Alizade-Obvilion-Bodrum Kalesi-Nayil Kabak
URL:<https://www.youtube.com/watch?v=SpndAuKWuxA>
39. BODRUM ODA ORKESTRASINDAN KONSER
URL:<https://www.youtube.com/watch?v=VV0oZjYiT7o>
40. SAMANYOLU-Bodrum Belediyesi ODA ORKESTRASI-Nayil Kabak
URL:<https://www.youtube.com/watch?v=27t9rjHqFNI>
41. Bodrum Belediyesi ODA ORKESTRASI-Şeniz ÇİMEN-Nayil Kabak
URL:<https://www.youtube.com/watch?v=70PeQEeYjo8>
42. Bodrum Bel.Oda Orkst-Nejad Beğde-Nayil Kabak
URL:<https://www.youtube.com/watch?v=Y3AvoyUUnC0>
43. Bodrum B.Oda Orkesrtası-On The Beautiful Blue Danube-j.Starauss-Nayil Kabak
URL:<https://www.youtube.com/watch?v=F13aKwz6Nn8>
44. Bodrum B. ODA ORKESTRASI- Hungarian Dances No.1 Johannes Brahms-Nayil Kabak
URL:<https://www.youtube.com/watch?v=8SPozFPKIos>
45. Çökertme-Neyzen ERCAN IRMAK-Bodrum Bel- oda orks--Nayil Kabak
URL:<https://www.youtube.com/watch?v=B5IqDPKTCrE>
46. Ah Bir Ateş Ver-Bodrum Belediyesi Oda Orkst-Nayil Kabak
URL:<https://www.youtube.com/watch?v=DdDSlw3YL0g>
47. Yüksek Yüksek Tepelere-Bodrum Bel-Oda Orks-Nayil Kabak
URL:<https://www.youtube.com/watch?v=K18nln7pfDI>
48. Keman ve piyano resitali beğenildi. 15.04.2010.
URL:https://www.yeniasir.com.tr/hayatinicinden/2010/04/15/keman_ve_piyano_resitali_begenildi
49. Keman ve Piyano Resitali. URL:
<https://www.izmir.com.tr/Pages/Art/ConcertDetail.aspx?concertid=2280>
50. Dokuz Eylül Orkestrası Yılım son konserini Verdi. URL: <https://www.hurriyet.com.tr/ege/dokuz-eylul-orkestrasi-yilin-son-konserini-verdi-27745540>
51. Bodrum B.Oda Orkesrtası-On The Beautiful Blue Danube-j.Starauss-Nayil Kabak
URL:<https://www.youtube.com/watch?v=F13aKwz6Nn8>
52. Bodrum B. ODA ORKESTRASI- Hungarian Dances No.1 Johannes Brahms-Nayil Kabak
URL:<https://www.youtube.com/watch?v=8SPozFPKIos>

53. İZMİR DEVLET SENFONİ ORKESTRASI ARŞİV ŞEF - NACİ ÖZGÜÇ
SOLİST ARİF MANAFLI – 10
URL:<https://www.youtube.com/watch?v=Q873DIWN0G0>
54. Ercan Irmak Bodrum Klasik Müzik Konserinde URL: https://www.youtube.com/watch?v=o6TsW8bHy8M&list=TLPQMjcxMDIwMjK_2eF9olEVEg&index=6
55. Arif MANAFLI/ Asli GEDİKLİ, Sonata for Violin and Piano "Yurdundan Görüntüler"/ GEDIKLI URL:<https://www.youtube.com/watch?v=aoDgA6oHovo>
56. AYDIN ÖZDEN KARAYAZI- Soma Maden Şehitleri Anısına Orkestra Versiyonu URL:<https://www.youtube.com/watch?v=3ihmYrM0-Gk>
URL:https://www.youtube.com/watch?v=64Z8flb_nq4
57. A.Özden. “Söz bitdi”. URL:<https://www.youtube.com/watch?v=gMwtbd-SvZM&t=734s57> .Bir Ateş Ver-Bodrum Belediyesi Oda Orkst-Nayil Kabak
URL:<https://www.youtube.com/watch?v=DdDSLw3YL0g>
58. FIRAT-Neyzen ERCAN IRMAK-Nayil Kabak
URL:<https://www.youtube.com/watch?v=LE2GmDQFO9o>
59. Ercan Irmak Bodrum Klasik Müzik Konserinde
URL:<https://www.youtube.com/watch?v=o6TsW8bHy8M>
60. Bülent Evcil-Flütist-G.Briccialdi-Carnival of Venice-Nayil Kabak
URL:https://www.youtube.com/watch?v=mW_qkdg2tPE
61. İZMİR DEVLET SENFONİ ORKESTRASI ARŞİV ŞEF : NACİ ÖZGÜÇ
SOLİST ARİF MANAFLI URL:https://www.youtube.com/watch?v=-lloF_GzGKI&list=RD-lloF_GzGKI&start_radio=1
62. ODA ORKESTRASINDAN 2. KONSER URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=bFv7RsvYV3Q>
63. Bülent Evcil.Flütist-C.W.Gluck Danse of the Blessed Spirits-Nayil Kabak
URL:<https://www.youtube.com/watch?v=Tu2CTAqj1IE>
64. FIRAT-Neyzen ERCAN IRMAK-Nayil Kabak URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=LE2GmDQFO9o>
65. Bodrum Belediyesi Oda Orkestrası URL:<https://www.youtube.com/watch?v=075KdRGOhjE>

Фазиля НАБИЕВА

Старший научный сотрудник лаборатории
«Усовершенствование национальных
музыкальных инструментов» АНК,
Доктор философии по искусствоведению

**РОЛЬ ИЗВЕСТНОГО СКРИПАЧА АРИФА МАНАФЛИ В РАЗВИТИИ
АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ И ТУРЕЦКОЙ МУЗЫКАЛЬНЫХ КУЛЬТУР**

Резюме: Статья посвящена выявлению роли известного скрипача Арифа Манафлы в развитии азербайджанской и турецкой музыкальных культур. Выделяются основные моменты творческой жизни, перечисляются основные жанры в исполнительском репертуаре Манафлы. Автор обращает внимание читателей

на деятельность музыканта-виртуоза, развивающейся в двух направлениях – исполнительской и педагогической. Отмечается его значение в воспитании молодого поколения скрипачей. Автор также выдвигает на первый план роль талантливого исполнителя в пропаганде образцов народной музыки, а также творческого наследия азербайджанских композиторов в Турецкой Республике.

Ключевые слова: А.Манафлы, скрипач-виртуоз, творческий портрет художника, индивидуальный стиль исполнения, азербайджанские композиторы

Fazila NABIYEVA

Senior Researcher of the laboratory

“Improvement of national musical instruments” of ANC, Ph.D

THE ROLE OF THE FAMOUS VIOLINIST ARIF MANAFLI IN THE DEVELOPMENT OF AZERBAIJANI AND TURKISH MUSICAL CULTURE

Summary: *The article is devoted to revealing the role of the famous violinist Arif Manaflı in the development of Azerbaijani and Turkish musical culture. The main moments of the creative life are highlighted, the main genres in the performing repertoire of Manaflı are listed. The author draws the attention of readers to the activity of a virtuoso musician, which develops in two directions – performing and pedagogical. Its importance in the education of the young generation of violinists is noted. The author also highlights the role of a talented performer in promoting samples of folk music, as well as the creative heritage of Azerbaijani composers in the Republic of Turkey.*

Keywords: *A.Manaflı, virtuoso violinist, creative portrait of the master, individual style of performance, Azerbaijani composers*

Rəyçilər: sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, professor Lalə Hüseynova
sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, professor Akif Quliyev